

ЛЮДМИЛА СТОЯНОВА
ФАНТАСТИЧНА ПРИКАЗКА
ИЛИ ПРИТЧА?

chitanka.info

Теоретиците на фантастиката навярно ще бъдат сериозно затруднени да определят жанровата принадлежност на „Замъкът на лорд Валънтайн“. Авторът им е устроил истински капан — романът му има черти на историческа, на космическа, на биологическа, на приказна, та дори и на окултна фантастика. Робърт Силвърбърг развива фантастичното в широчина, търси неотъпкани пътеки, прехвърля неочеквани мостове, така че в крайна сметка е създал фантастична метадействителност, която не може да се вмести в нито една от многобройните съвременни класификации на научната фантастика. Оригиналността на творбата идва от дързостта му да обедини необединимото, да срещне космическите мечти на съвременника с магическите и окултни представи на фолклора. Двете срещуположни „идеологически“ течения на фантастиката — Science Fiction и Fantasy — тук не съперничат помежду си, обединени в карнавално ярко естетическо единство, еднакво отговорни в задачата да провокират обичайния читателски опит, да създадат радикална новост, да внушат ефекта на странното и удивителното и да узаконят чудото.

В центъра на романа наистина са герои с магически способности, които съвсем не се нуждаят от технически знания, но те не пренебрегват и блестящата, изумителна техника на своя свят, прибавят и до рационални решения в драматични моменти. Суеверните фантазии на средновековието и рационалната технологическа фантастика на ХХ век еднакво служат на игрово устроеното въображение на Силвърбърг, на неговата страстна, патетична фантазия, която не се уморява да се състезава с приказката в градежа на нови форми и отношения, заложила на естетиката на парадокса, на екстравагантните смешения.

Романът търпи различни интерпретации. Като текст, съдържащ дискретно поднесени по-дълбоки авторови послания, и като развлекателно четиво — дълъг низ от изпълнени с резки обрати авантюри превивелици на неколцина страни герои. В първата част основния тон дават чудесното и вълшебното. С дъх на романтична приказност са наситени пътуванията, срещите, разделите и повторните срещи на героите, всичко онова, което им се случва по суза и вода, във фантастичните градове и царства на загадъчния Маджипур. Живописните описания на фантастичната топография, на фантастичната флора и фантастичната фауна на планетата

свидетелствуват, че Силвърбърг се е вглеждал с художническо любопитство както в разкошния декор на източния фолклор, така и в по-сурория, метафизичен пейзаж на келтската и скандинавската митология.

Втората част активизира героично-епичния елемент. Онова, което ни се е струвало приключение заради самото приключение, авантюра заради авантюрата, неочеквано се разкрива като белязано с тайните знакове на съдбата епично Пътуване на един коронал към вероломно отнетия символ на неговата знатност и власт — Замъка. То е и пътуване към истинското „аз“ на насилиствено лишения от спомените си Валънтайн, пътуване към прежната му съкровена човешка същност, а и напрегнат спор с нея, спор на Валънтайн жонгльора с Валънтайн коронала.

Пътуването сблъска героя лице с лице с истината за отговорността на един държавник пред историята, а въплъщаването ѝ в дело поставя на изпитание всичките му морални и физически сили. Преодолял стотици опасности и премеждия, изплъзнал се от коварните примки на мистериозни сънища, кръщаван в огън и вода, доказал, че може да жертвува, но и да се пожертвува, той достига едно по-високо съзнание, придобива нов, по-съвършен облик. Пътят, а не Замъкът превръща безгрижния млад човек в епичен герой, в мъдър, сближен с народа си, силен и справедлив коронал.

Валънтайн от втората част на романа, активно действуващият и борбен Валънтайн, е отрицание на предишния весел и безгрижен скитник, на щастливиия „свободен“ (всъщност себичен) артист, който твърдеше, че „властта е болест, а управлението — щуротия за луди“. Борбата, която повеждат новият Валънтайн и сподвижниците му, е борба за възстановяване на разрушена хармония в Маджипур. Тя не е само борба срещу узурпатора Барджазид и не е просто борба за връщане на несправедливо отнетата кралска власт в ръцете на законния й наследник. Става дума за борба срещу злоупотребата с доверието на масите, заслепени от мним авторитет, за борба срещу злосторничествата и тиранските амбиции на недостоен властник и не на последно място за борба срещу философията на расизма в името на един необикновен, метагалактически хуманизъм.

Американският фантаст е създал творба дълбоко актуална, макар и актуалността ѝ да не е изнесена на повърхността. Целта му е била

чрез историята на едно екзотично космическо общество да сподели своето виждане за пътищата на Историята с главна буква, да даде израз на нравствените си идеали. И ако и да приемаме изцяло неговата „историографска“ позиция, то в никакъв случай не можем да отхвърлим нравствените му послания и да останем равнодушни при срещата с мъжествения стоицизъм на лорд Валънтайн, верен на житетската си цел, верен в приятелството и в любовта, верен на своя дълг към отечеството, поел риска на една трудна гражданска война в името на мира и единството на своите поданици, странните жители на странния космически Вавилон, наречен Маджипур.

Фантастиката на Силвърбърг съвсем не е еднопосочна романтична. Изпод талантливото му перо на един от най-популярните майстори на жанра в днешна Америка излизат остри сатирични памфлети срещу потребителски настроеното и конформистко буржоазно общество (сб. „Непозната територия“ — 1973), социална фантастика, разискваща най-парливите екологически и демографски проблеми на съвременното човечество („Семето на Земята“ — 1962 и „Светът отвътре“ — 1971), психологизирана проза („То умира в мен“ — 1975) и дори космически уестърни (сб. „Бунтът на Алфа К“ — 1955).

Писателят е роден през 1935 г. в Ню Йорк. Дипломира се в Колумбийския университет. От научна фантастика се интересува още от 50-те години, а първия си разказ — „Планетата на горгоните“ — публикува в известното шотландско списание „Небула“. Като нюйоркчанин сравнително лесно влиза в контакт с много издателства. С ръка върху пулса на читателския вкус, съобразителен и находчив, в десетилетието, отбелязало началото на щурма на човека в Космоса, той успешно атакува издателите с истории за космически авантюри. Не отказва впрочем да работи и по поръчка. В писането напредва бързо, за него то очевидно не е проблем. Ако през 1954 и 1955 е отпечатал само два разказа, то през 1956 г. публикуваните в различни списания негови разкази и новели са вече 26, а през 1957 броят им надхвърля цифрата 50. Сюжетите, които използува в началото на кариерата си, са сравнително конвенционални, съобразени са с желанията на масовия читател. Космическата опера „В търсене на звезден човек“ (1959) например третира познатата тема за забавянето на времето при междузвездни полети със свръхсветлинна скорост и за

въздействието на той факт върху психиката на астронавта. „Семето на Земята“ е роман, алгоризиращ проблема за демографския взрив. Жителите на пренаселената в далечното бъдеще Земя биват откарвани по жребий на новооткрити планети. С воля, упоритост и мъжество те успяват да си пробият път сред враждебния чужд свят.

В началото на 60-те години Силвърбърг се оттегля от фантастиката и се насочва към научнопопулярната литература. Към жанра Science Fiction се връща чак през 1967 г. вече по-зрял, с по-оригинални собствени фантазни идеи (романът „Сетива“). Особено радушно приемат читателите двете му книги от 1968 г. — романа „Станция «Морска костенурка»“ и романа „Маските на времето“. Първият разказва историята на група заточеници в миналото, а вторият проследява драматичните перипетии на пътешественик във времето, установил се в 1999 г. и превърнат в култова фигура вследствие натрапчивите психози на буржоазното масово съзнание.

Междуд временено Силвърбърг, вече автор на повече от 100 научнофантастични романа и новели, се е наложил като едно от водещите имена във фантастиката на САЩ. За романа „Крилете на нощта“ през 1967 г. той е отличен с наградата „Хюго“, а на следващата година получава наградата „Небула“ за най-добър научнофантастичен разказ.

Най-амбициозната засега творба на писателя, решена с плътен психологически рисунък и тъкмо заради това получила високата оценка на критиката, е романът „То умира в мен“ (1972). Героят на книгата е телепат. Дарбата да чете чуждите мисли обаче още от детските му години се е превърнала в тежък кръст. Тя смущава общуването му с хората, обрича го на отчуждение и самота. Трагичната ситуация е преодоляна във финала, когато, истински щастлив, мъжът научава, че е изгубил свръхестествените си способности. „Стохастичният човек“ (1975) и „Шадрах в огнената пещ“ (1976) фактически са крачка назад от постигнатото в тази творба. След 1975 впрочем Силвърбърг пише сравнително по-бавно, продуктивността му отслабва. Пет години ще трябва да минат, за да се появи „Замъкът на лорд Валънтайн“, романът, който красноречиво твърди, че писателят все още си остава звезда от първа величина в социално-критичната и хуманно-ангажирана линия в американската фантастика.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.